VALTIONEUVOSTON OIKEUSKANSLERI

Sosiaali- ja terveysministeriö

Viite:
Sosiaali- ja terveysministeriön lausuntopyyntö 7.5.2026, VN/32762/2025/

Asia:
Valtioneuvoston asetus Kansaneläkelaitoksesta annetun valtioneuvoston asetuksen 2 §:n 1 momentin kumoamisesta

Sosiaali- ja terveysministeriö on pyytänyt oikeuskanslerin lausuntoa luonnoksesta Kansaneläkelaitoksesta annetun valtioneuvoston asetuksen (1137/2001) 2 §:n 1 momentin kumoamiseksi. Lausuntonani totean seuraavaa.

Voimassa olevan Kansaneläkelaitoksesta annetun valtioneuvoston asetuksen (1137/2001) 2 §:n 1 momentin mukaan Kansaneläkelaitoksen antamat päätökset on allekirjoitettava. Sosiaali- ja terveysministeriön mukaan säännöksen kumoamisen myötä päätöksen allekirjoitukseksi voitaisiin merkitä koneellisesti Kansaneläkelaitos, eikä päätöksentekijän nimeä olisi välttämätöntä enää päätöksessä mainita.

Olen aikaisemmin 14.1.2026 antanut sosiaali- ja terveysministeriölle lausunnon (OKV/3104/21/2025) valtioneuvoston asetuksesta Kansaneläkelaitoksesta annetun valtioneuvoston asetuksen 2 §:n muuttamiseksi. Lausunnossani kiinnitin huomiota erityisesti asianmukaisen asetuksenantovaltuuden olemassaoloon. Totesin lausunnossani muun muassa seuraavaa: ”Sikäli kuin kyse olisi 25 §:ssä säädetyn asetuksenantovaltuuden loppuosan soveltamisesta, totean, että eduskunnan perustuslakivaliokunta on myös useaan otteeseen, ainakin vuodesta 2002 lukien, muistuttanut siitä, että Kansaneläkelaitoksesta annetun lain 25

PL 20, 00023 Valtioneuvosto Puhelin 0295 162501 kirjaamo.okv@gov.fi

www.oikeuskansleri.fi

§:n jälkimmäisen osan muodostavan kaltaisten ”tämän lain täytäntöönpanosta” annettavien asetusten ala on varsin suppea ja tällaisen valtuuden nojalla voidaan antaa esimerkiksi lain voimaantullessa välttämättömiä viranomaistoimintaa ohjaavia säännöksiä (PeVL 40/2002 vp, s. 7). Asetuksen jatkovalmistelussa on syytä vakavasti harkita edellä sanottuja näkökohtia asetuksen antamisen perusedellytysten täyttymisestä.”

Olen lisäksi antanut sosiaali- ja terveysministeriön kannanottopyyntöihin kannanottoja, joihin lausunnoilla olevassa muistiossa viitataan. Sosiaali- ja terveysministeriöön 27.2.2026 lähettämässäni kannanotossa olen todennut, että valtioneuvosto voi kumota säännöksen antamastaan asetuksesta. Olen kuitenkin kiinnittänyt sosiaali- ja terveysministeriön huomiota siihen, että valittaessa toteutustapaa, jolla Kelan päätösten allekirjoittamista koskevaa sääntelyä muutettaisiin, on huomioitava eduskunnan tiedonsaantioikeuden toteutuminen. Kansaneläkelaitoksesta annetun lain, valtiontalouden tarkastusvirastosta annetun lain ja tulotietojärjestelmästä annetun lain muuttamisesta annetun hallituksen esityksen (HE 81/2025 vp) mukaan päätöksen tehneen henkilön nimi olisi näkyvissä Kelan antamassa päätöksessä. Kun eduskunnan perustuslakivaliokunta käsitteli kyseistä hallituksen esitystä ei nimen näkymiseen päätöksissä ollut tarvettakaan ottaa kantaa, koska päätöksen tekijän nimen näkymistä päätöksessä ei esitetty poistettavaksi. Professori Olli Mäenpää on perustuslakivaliokunnalle toimittamassaan asiantuntijalausunnossa todennut muun muassa: ”Perustelujen mukaan Kansaneläkelaitoksen antamassa päätöksessä olisi kuitenkin edelleen näkyvissä päätöksen tehneen henkilön nimi, kuten tähänkin asti (s. 76). Tätä päätöksentekijää koskevaa tietoa voidaan hyvän hallinnon perusteisiin kuuluvan avoimuuden ja virkavastuun kannalta pitää olennaisena.”

Sosiaali- ja terveysvaliokunta totesi edellä mainittua hallituksen esitystä koskevassa mietinnössään (StVM 19/2025 vp) seuraavaa: ”Valiokunta pitää Kansaneläkelaitoksen henkilöstöön kohdistuvien häiriö- ja uhkatilanteiden torjumiseksi ja työturvallisuuden varmistamiseksi välttämättömänä, että sosiaali- ja terveysministeriössä käynnissä olevassa Kansaneläkelaitoksesta annetun asetuksen (1137/2001) valmistelun yhteydessä sääntelyä muutetaan siten, että Kansaneläkelaitoksen antamassa päätöksessä ei enää näy päätöksen tehneen henkilön nimeä.” Sosiaali- ja terveysvaliokunta antoi mietintönsä sen jälkeen, kun asian käsittely perustuslakivaliokunnassa oli päättynyt.

Päätöksentekijää koskevalla tiedolla on merkitystä hyvän hallinnon vaatimusten sekä virkavastuun toteutumisen kannalta. Lausunnoilla olevassa muistiossa on kuvattu ylimpien laillisuusvalvojien kannanottoja liittyen virkamiehen nimen ilmoittamiseen päätöksessä. Kuten muistiossa tuodaan esiin, esimerkiksi eduskunnan apulaisoikeusasiamies on katsonut päätöksessään EOAK/6205/2016, että vaikka hallintolaki ei edellytäkään yksittäisen virkamiehen nimen ilmoittamista päätöksessä, virkamiehen nimen ilmoittamista päätöksessä voidaan pitää hyvän hallinnon mukaisena lähtökohtana.

Ymmärrän sosiaali- ja terveysministeriön muistiossa esiintuodut Kansaneläkelaitoksen palveluksessa työskentelevien toimihenkilöiden työturvallisuuteen liittyvät näkökohdat, ja pidän työturvallisuutta ja sen parantamista erittäin tärkeänä. On kuitenkin huomattava, että toteuttamalla muutos sosiaali- ja terveysministeriön esittämällä tavalla kumoamalla Kansaneläkelaitoksesta annetun valtioneuvoston asetuksen 2 §:n 1 momentti, asiaa koskevat lait eivät muutu. Päätöksentekijän nimen puuttumista koskevia kanteluita tehdään todennäköisesti jatkossakin ylimmille laillisuusvalvojille ja laintasoinen sääntely, jonka pohjalta kantelut ratkaistaisiin, ei olisi tällöin muuttunut eikä sosiaali- ja terveysministeriön esittämällä asetuksen säännöksen kumoamisella näin ollen olisi välttämättä merkittävää vaikutusta ratkaisukäytäntöön. Ehdotettu muutos ei näistä syistä vaikuta lainsäädännöllisesti kestävältä.

Oikeusministeriö on 15.1.2026 antamassaan lausunnossa valtioneuvoston asetuksesta Kansaneläkelaitoksesta annetun valtioneuvoston asetuksen 2 §n muuttamiseksi tuonut esiin asiaan liittyviä horisontaalisia sekä periaatteellisia näkökohtia. Yhdyn näihin oikeusministeriön lausunnossaan esiin tuomiin näkemyksiin. Mielestäni kyseessä on periaatteellinen muutos, joka tulisi toteuttaa lakia muuttamalla ottaen huomioon asiaan liittyvät hyvään hallintoon sekä horisontaalisiin kysymyksiin liittyvät näkökohdat. Koska kysymys on hyvän hallinnon sääntelystä, asialla on myös perustuslaillinen ulottuvuus.

Tämä asiakirja on allekirjoitettu sähköisesti.

Oikeuskansleri Janne Salminen

Vanhempi oikeuskanslerinsihteeri Paula Laine-Nordström